

Eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvät tekijät ja lihaparadoksi

Sosiaalitieteiden kandidaatintutkielma

Laatija:
Joonatan Kylmäniemi

13.5.2026

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

**TURUN
YLIOPISTO**

Oppiaine: Sosiaalitieteet
Tekijä: Joonatan Kylmäniemi

Otsikko: Eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvät tekijät ja lihaparadoksi

Ohjaaja: Johannes Kananen

Sivumäärä: 35 sivua

Päivämäärä: 13.5.2026

Tiivistelmä:

lihaparadoksilla tarkoitetaan sitä, kuinka ihmiset ilmaisevat olevansa huolestuneita eläinten hyvinvoinnista, mutta harva kuitenkaan toimii konkreettisesti hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä tutkielma on narratiivinen kirjallisuuskatsaus, jossa asiaa tutkitaan kahdeksan aikaisemman kirjallisuuskatsauksen kautta, koskien enimmäkseen länsimaita. Tutkielma selvittää yksilö- ja ryhmätasolla erilaisia eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyviä tekijöitä. Tekijöitä tulkitsemalla muodostetaan malli, joka kuvaa kolmea erilaista tapaa olla suhteessa eläinten hyvinvointiin. Tekijöiden ja tulkinnan perusteella annetaan vastaus kysymykseen siitä, miksi ihmiset kannattavat eläinten hyvinvointia, mutta hyväksikäyttävät eläimiä. Merkittäväksi selittäväksi tekijäksi nousee etenkin ihmisten eläinsuhde, eli asenteet ja uskomukset eläimistä ja eläinten ja ihmisen paikasta maailmassa.

Avainsanat: Eläimet, eläinten hyvinvointi, eläinten oikeudet, kasvisruokavalio, karnismi, lihaparadoksi, welfarismi.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Keskeisiä käsitteitä	10
2.1	Mitä on eläinten hyvinvointi ja sen kannatus?	10
2.2	Mitä ovat kasvisruokavaliot?	10
3	Menetelmät	11
3.1	Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen eteneminen	11
3.2	Näkökulman rajausta ja aineiston valinta	12
3.3	Tiedonhaku	13
3.4	Huomautus viittauksista	14
4	Hyvinvoinnin kannatukseen liittyvät tekijät	15
4.1	Johdanto tekijöihin	15
4.2	Sukupuoli	15
4.3	Kasvisruokailu	16
4.4	Uskomus eläimen mielellisyydestä	17
4.5	Uskomus eläimen ja ihmisen samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta	18
4.6	Arvot	18
4.7	Tunteet	20
4.8	Eläinkohtaamiset	21
4.9	Tieto eläinten hyvinvointiongelmista	22
4.10	Sosiaaliset verkot	22
4.11	Kognitiivinen dissonanssi	23
4.12	Demografiset tekijät	24
5	Tulkintaa tekijöistä: Malli kolmesta tavasta olla suhteessa eläinten hyvinvointiin	25
5.1	Malli kolmesta tavasta olla suhteessa eläinten hyvinvointiin	25
5.2	Eläinsuhde	27
5.3	Tieto hyvinvointiongelmista	28

	6
5.4 Helppous tai vaikeus	29
5.5 Kognitiivinen dissonanssi	30
6 Eläinten hyvinvoinnin kannatuksen edistäminen	31
7 Kritiikkiä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia	32
Lähteet	33

1 Johdanto

Ihmisten suhtautuminen eläimiin on muutoksessa. Länsimaisessa filosofiassa eläimet on useimmiten nähty hyödykkeinä. Esimerkiksi Aristoteles ja Tuomas Akvinolainen uskoivat, että eläimet ovat maailmassa ihmisiä varten ja Descartes kannatti eläinten käyttöä perusteenaan se, että eläimet eivät ole rationaalisia. Viime aikoina poikkeavat näkemykset ovat kuitenkin voimistuneet. Utilitarismin kantahahmo Jeremy Bentham argumentoi 1700-luvun lopulla, että eläinten moraalisisessa huomiossa on oleellista eläimen kyky tuntea. Myöhemmät filosofit, kuten utilitaristi Peter Singer, jonka vuoden 1975 teoksesta *Animal Liberation* nykyisen eläinoikeusliikkeen usein katsotaan alkaneen, ovat myös tukeutuneet eläinten tuntoisuuteen ja kykyyn omata intressejä moraalisen kohtelun perustana. Singerin mukaan asioiden moraalisuutta tulisi arvioida sen perusteella, mitä negatiivisia ja positiivisia seuraamuksia tapahtumista aiheutuu yksilölle. (Räikkä, 2018).

Viimeaikaiset tieteelliset löydöt ovat vahvistaneet käsitystä eläinten mielellisyydestä ja tuntoisuudesta (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Erään viimeaikaisen tutkimuksen mukaan 90% eläinten neurotieteen ja käyttäytymisen tutkijoista ajattelee, että kädelliset ovat tietoisia, 75% että kaikki nisäkkäät, 60% että linnut ja mustekalat, 40% että kalat ja matelijat ja 20% että hyönteiset ovat tietoisia. Vaikka luvut ovat jo nyt suuria, edustavat ne silti vain konservatiivista arviota etenkin pienempien lukujen osalta. Tutkimuksessa lukujen suuruus oli nimittäin käänteisessä yhteydessä vastauksen varmuuteen ja epävarmoina tutkijoilla oli taipumus olettaa tiedottomuus. (Zipple et al., 2024). Muiden kuin nisäkkäiden mielen tutkimus ja sen seurauksena ymmärrys aiheesta on vielä vähäistä, mutta tutkimus on lisääntymään päin ja tähän asti tiedon karttuessa myös käsitys eri eliöryhmien tietoisuudesta on vahvistunut (Andrews et al., 2024).

Aikaisempi tutkimus tarjoaa runsaasti todisteita, jotka viittaavat eläinten suojelun olevan nykyisin melko yleisesti hyväksyttyä. Useimmat kuluttajat pitävät eläimiä tietoisina ja haluavat välttää eläinten kärsimystä (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Ihmisten asenteet nykyisiä maatalouden käytänteitä ovat enimmäkseen negatiivisia (Clark et al., 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Kyselyissä ”hyvin huolissaan” eläinten hyvinvoinnista olevien ihmisten määrä vaihtelee 20% ja 80% välillä, ja vuoden 2016 Eurobarometrissä 82% ihmisistä ajatteli, että maatalouseläimiä pitäisi suojella paremmin (Alonso et al., 2020). Ihmiset haluaisivat eläinten saavan elää tilavammassa, valoisemmassa ja virikkeellisimmässä olosuhteissa, jossa pystyvät toteuttamaan luonnollista käyttäytymistään vapaammin

(Lagerkvist & Hess, 2011). Ihmiset myös vaikuttavat halukkailta toimimaan eläinten hyvinvoinnin puolesta. Ihmisillä on suuri halukkuus maksaa hyvinvoinnin huomioon ottavista tuotteista (Alonso et al., 2020) ja suuri osa ihmisistä kertoo vähentäneensä tai aikovansa vähentää eläinperäisten tuotteiden kulutustaan, vaikka luvut vaihtelevatkin suuresti.

Tutkimukset eri maista ja eri kriteerejä käyttäen esittävät tuloksia kuten 14-51% (Ellis, 2009; McKendree et al., 2014) tai 13-66%, (Latvala et al. 2012; Neff et al., 2018) joskin suurin osa tuloksista vaikuttaisi olevan 20-30% luokkaa (Clark et al., 2016; Dagevos, 2021).

Aikaisemmissa tutkimuksissa otetaan esille myös eläinaktivismijärjestöjen, kuten PETAn, suuret kannattajaluvut ja lahjoitusten suuret määrät moniin muihin hyväntekeväisyyskohteisiin verrattuna (Ormandy & Schuppli, 2014; Park & Valentino, 2019).

Ihmisen ei myöskään välttämättä tarvitse käyttää eläimiä, ei ainakaan ravinnoksi. Sen sijaan eläinten käytön vähentämisellä olisi positiivisia terveydellisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia yhteiskunnassa. Esimerkiksi Academy of nutrition and dietetics, yksi maailman suurimmista ravitsemusalan toimialajärjestöistä, kertoo vuoden 2009 lausunnossaan, että hyvin suunnitellut kasvisruokavaliot ovat terveellisiä ja riittäviä ihmisille kaikissa elämänvaiheissa, mukaan lukien lapset, raskaana olevat ja urheilijat (American Dietetic Association, 2009). Liiallinen lihan kulutus voi puolestaan aiheuttaa monia terveysongelmia. Tämän lisäksi eläinmaatalous on yksi pääsyyistä ilmastomuutoksen ja ekosysteemien heikentymisen takana. (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Erään arvion mukaan eläinmaatalous käyttää 83% maapallon viljelymaasta mutta tuottaa vain 18% ihmisten kuluttamista kaloreista. Siirtymä kasvipohjaiseen ruokavalioon voisi vähentää tarvetta maatalousmalle 76% nykyisestä. (Poore & Nemecek, 2018).

Tämän tiedon ja ihmisten itse raportoiman eläinten hyvinvoinnin kannatuksen perusteella voisi olettaa, että eläinten hyvinvointi otetaan yhteiskunnassa hyvin huomioon ja että eläinten käyttö olisi nopeasti vähenemässä. Asia on kuitenkin toisin. Lihankulutus on noussut 4,7 -kertaiseksi viidenkymmenen vuoden takaiseen verrattuna, eikä näytä merkkejä hidastumisesta (FAOSTAT, ei päiväystä). Vaikka hyvin suuri osa ihmisistä kertookin vähentävänsä lihan kulutusta, suurin osa lihaa vähentävistä ihmisistä ei kuitenkaan vähennä kulutusta kuin nimellisesti ja kulutus voi silti jäädä esimerkiksi päivittäistä ravintosuosituksia korkeammalle tasolle (Dagevos, 2021). Vain noin 2-10% pohjoisamerikkalaisista ja länsieurooppalaisista on kasvisruokailijoita (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022) ja kasvisruokailijoiden määrä on pysynyt suunnilleen samana viimeisimmän 10 vuoden aikana (Dagevos, 2021). Ympäristön ja sitä kautta luonnonvaraisten eläinten elinolosuhteet heikkenevät, kun esimerkiksi

elinympäristöt pienenevät ja katoavat. Ravinnoksi käytettäviä eläimiä on puolestaan maailmassa enemmän kuin koskaan aikaisemmin ja määrä todennäköisesti vain kasvaa, kun lihan kulutus lisääntyy. Maailmassa vuodessa teurastetaan noin 82 miljardia maaselkärankaista (FAOSTAT, ei päiväystä), 124 miljardia kasvatettua kalaa (Mood et al., 2023) ja 1100-2200 miljardia villiä kalaa (Mood & Brooke, 2024). Lukujen valtavuudesta saa käsityksen, kun tietää, että kaikkien koskaan eläneiden ihmisten lukumäärä on arviolta 117 miljardia (Kaneda & Haub, 2022), eli 11-20 kertaa vähemmän kuin edellä mainittujen maaselkärankaisten ja kalojen lukumäärä. Eläintuotannon on osoitettu sisältävän lukuisia eläimille kärsimystä aiheuttavia käytänteitä, kuten vähäinen tila, emon ja jälkikasvun erottaminen, leikkaukset ilman puudutusta tai käsittelijöiden kovat otteet (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022).

Vaikuttaisi siis siltä, että ihmisten itse raportoitujen asenteiden ja ihmisten käytännön toiminnan välillä on suuri ero. Mikä selittää tätä eroa? Ongelmaa kutsutaan myös lihaparadoksiksi, ja sitä on tutkittu mm. kognitiivisen dissonanssin kautta (ks. Gradidge et al., 2021). Tässä tutkielmassa tutkin aihetta kuitenkin laajemmin tunnistamalla ja tulkitsemalla aikaisemman tutkimuksen perusteella monenlaisia eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyviä tekijöitä. Ensin avaan tutkielman kannalta keskeisiä käsitteitä ja kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä sekä löytämästäni aineistosta. Sitten esittelen ja tulkitseen tunnistamani hyvinvoinnin kannatukseen liittyviä yksilö- ja ryhmätason tekijöitä. Muodostan tekijöiden ja niiden välisten yhteyksien pohjalta mallin, joka kuvaa kolmea erilaista tapaa olla suhteessa eläinten hyvinvointiin, jotka yhdistän yhteiskunnan tason muutokseen. Lopuksi mietin, miten eläinten hyvinvointia voitaisiin edistää tutkielmassa tehtyjen havaintojen perusteella.

2 Keskeisiä käsitteitä

2.1 Mitä on eläinten hyvinvointi ja sen kannatus?

Eläinten hyvinvoinnin kannatuksella tarkoitan tässä tutkielmassa aineistosta tunnistamaani eläinten hyvinvoinnille myönteistä ajattelua ja toimintaa. Olen valinnut käsitellä eläinten hyvinvointia hyvin laajassa merkityksessä, sillä tällä tavoin voin tutkia eroja käsitteen sisälle jäävässä suuressa astevaihtelussa. Käyttämässäni aineistossa eläimen ja ihmisen välistä suhdetta tutkitaan monista erilaisista näkökulmista, ei ainoastaan tiukasti sen kysymyksenasettelun kautta, kannattaako henkilö eläinten hyvinvointia. On esimerkiksi tutkittu kuluttajien halukkuutta maksaa eläinten hyvinvoinnin paremmin ottavista tuotteista, kuluttajien asenteita eläinten kärsimystä kohtaan, ihmisten asenteita eläinkokeita kohtaan, kuluttajien huolestuneisuutta maatalouseläinten hyvinvoinnista ja eläinten hyvinvointia kasvisruokailun motiivina. Näistä teemoista on hahmotettavissa kaksi suurpiirteistä trendiä siinä, miten ihmiset asennoituvat eläinten hyvinvointia kohtaan: Ihmiset joko pitävät eläinten hyvinvointia ja hyvinvointikeskustelua arvossa tai ihmiset suhtautuvat eläinten hyvinvointiin ja hyvinvointikeskusteluun väliinpitämättömästi tai jopa kielteisesti. Tässä tutkielmassa tarkoitan eläinten hyvinvoinnin kannatuksella tätä ensimmäistä suuntausta, jossa eläinten hyvinvointiin suhtaudutaan jollakin tapaa positiivisesti.

2.2 Mitä ovat kasvisruokavaliot?

Tieteellisessä kirjallisuudessa termejä kasvisruokavalio, vegetariaani ja vegaani käytetään vaihtelevin tavoin eikä millekään niistä ole tarkkaa määritelmää (Ruby, 2012). Kasvisruokavalion määrittäminen on vaikeaa, sillä ihmiset eivät aina noudata ruokavalioita tarkasti ja kasvisruokavalioissa esiintyy eroja siinä, kuinka paljon ja mitä eläinperäisiä tuotteita kulutetaan (Dagevos, 2021). Tässä tutkielmassa kasvisruokailijoilla, kasvisruokavaliolla tai kasvipohjaisella ruokavaliolla viitataan ihmisiin, jotka noudattavat pääsääntöisesti kasvipohjaista ruokavaliota. Tähän sisältyy vegetariaanit, jotka eivät pääsääntöisesti syö lihaa ja vegaanit, jotka eivät pääsääntöisesti käytä mitään eläinperäisiä tuotteita.

3 Menetelmät

3.1 Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen eteneminen

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1. Mitkä tekijät selittävät yksilö- ja ryhmätason eroja eläinten hyvinvoinnin kannatuksessa? ja 2. Mikä selittää sitä, että ihmisten eläinten hyvinvointia koskevien asenteiden ja käyttäytymisen välillä on suuri ero?

Tutkielma on narratiivinen eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykseen koitetaan löytää vastaus aikaisemman tutkimuksen perusteella. Siinä tutkimus ei yleensä etene tarkkojen ennalta määrättyjen kriteerien mukaan, vaan tieto rakentuu asteittaisen prosessin mukaan. (Vilka, 2023).

Tutkielma on edennyt tiedonhaun, tutkimusartikkelien lukemisen ja tutkielman kirjoittamisen toistuvissa sykleissä, joissa aiheen rajaus, hakumenetelmät ja ymmärrys aiheesta on muuttunut prosessin aikana. Tutkielman voisi yksinkertaistaen sanoa edenneen seuraavasti:

1. Aiheen alustava pohdinta ja rajaus
2. Alustavat haut, joiden pohjalta tutkimusaihe ja -kysymykset hahmottuivat selkeämmin
3. Uusia hakuja ja artikkelien lukemista, muistiinpanoja ja tutkielman tekstin työstöä. Luin aikaisempaa eläinten hyvinvoinnin kannatusta koskevaa tutkimusta., jossa on havaintoja eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvistä tekijöistä. Joskus saamani tiedon seurauksena tutkimuksen aiheesta hahmottui jokin uusi puoli, joka ohjasi jälleen uusia tiedonhakuja, lukemista ja kirjoittamista.
4. Lopuksi pohdin näiden tekijöiden mahdollisia ja todennettuja korrelatiivisia ja kausaalisia yhteyksiä. Näiden yhteyksien pohjalta muodostin mallin, joka kuvaa erilaisia tapoja olla suhteessa eläinten hyvinvointiin ja muotoilin argumentit siitä, kuinka tekijät ja niiden perusteella muodostettu malli tarjoavat vastauksia tutkielman kahteen tutkimuskysymykseen.

Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen heikkoutena on se, että se ei systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen verrattuna välttämättä anna yhtä objektiivista ja kattavaa kuvausta aikaisemmasta tutkimuksesta aiheeseen. Toisaalta vahvuutena on se, että joustavan hakuprosessinsa avulla se tekee vähemmän tutkittujen aiheiden tutkimisen ja erilaisia näkökulmia sisältävien tutkimusten yhdistämisen helpommaksi. Tuloksena voi olla

aikaisempaan tutkimukseen pohjautuva narratiivi tutkittavasta aiheesta, joka antaa aiheesta tietynlaisen kuvan ja avaa kysymyksiä lisätutkimukselle. (Vilkka, 2023).

3.2 Näkökulman rajaus ja aineiston valinta

Eläinten hyvinvoinnin aiheetta on mahdollista käsitellä monesta erilaisesta näkökulmasta, mutta tutkielmassa näkökulmaa täytyy rajata. Rajausta ja aineiston valintaa on ohjannut ne osin sattumaan perustuvat seikat, minkälaista tutkimusta aiheesta löysin alustavassa tiedonhaussani ja minkälaiselle reitille ne tutkimusta ohjasivat, sekä se, miten tutkimuksen rajaus kehittyi uuden tiedon pohjalta ja näiden lisäksi tutkielmaan käytettävissä oleva rajallinen aika.

Käyttämäni tutkimukset keskittyvät yksilö- ja ryhmätasolle, joten ne kertovat ilmiöstä näillä tasoilla. Pyrin tutkielmallani kuitenkin hahmottamaan koko yhteiskunnan kattavia muutoksia. Metodologisen individualismin mukaan yhteiskunnan toimintaa voidaan selittää yksilötason avulla, sillä yhteiskunta syntyy yksilöiden vuorovaikutuksen tuloksena (Bulle, 2023). Tähän pohjautuen esitän, että yksilö- ja ryhmätason vaikuttimien ymmärtämisellä ja hyödyntämisellä voidaan muuttaa yksilöiden ja ryhmien käyttäytymistä, jolla on puolestaan koko yhteiskunnan laajuisia vaikutuksia. Eläinten hyvinvoinnin kannatusta olisi mahdollista tarkastella myös yhteiskunnan instituutioiden ja rakenteiden näkökulmasta, esimerkiksi vertaillen eläinten hyvinvoinnin kannatusta eri yhteiskunnissa ja eri aikoina. Nämä näkökulmat jätän kuitenkin muiden tutkimusten selvitettäväksi.

Käyttämäni aineisto ei todennäköisesti kata aivan kaikkia mahdollisia yksilö- ja ryhmätason vaikuttavia tekijöitä aiheen laajuuden ja tutkielman tekoon käytettävän ajan rajallisuuden vuoksi. Olen kuitenkin pyrkinyt saamaan mahdollisimman laajan katsauksen aiheeseen käyttämällä aineistona aiheetta käsitteleviä kirjallisuuskatsauksia, joissa pyritään antamaan kattava kuva hyvinvoinnin kannatukseen vaikuttavista tekijöistä kokoamalla yhteen aikaisempia yksittäistutkimuksia. Kaikkia mahdollisia vaikuttavia tekijöitä ei myös varmastikaan ole vielä tutkittu.

Käyttämässäni tutkimuksissa on tutkittu ihmisryhmiä ja ihmisiä yleisesti, eikä näiltä tasoilla ihmisiä tutkittaessa tietoa voida tarkasti yleistää kehenkään yksittäiseen yksilöön, vaikka tieto voikin auttaa esittämään arvauksia yksilöistä ja on siten hyödyllistä yksilötasolla vaikuttamisessa. Tutkielma perustuu tutkimuksiin, joita on tehty enimmäkseen Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa, Uudessa Seelannissa ja Euroopan valtioissa. Näin

ollen tutkielma koskee länsimaita, mutta ei mitään maantieteellistä aluetta sen tarkemmin. Yksittäisten maiden välillä voi olla merkittäviäkin eroja ja näiden erojen vuoksi tutkielman tulokset ja päätelmät todennäköisesti ole tarkasti yleistettävissä yksittäisiin maihin. Ajallisesti aineisto rajautuu 2000-luvun alusta nykypäivään, painottuen kuitenkin kymmeneen viimeiseen vuoteen, joten tulokset ovat todennäköisesti melko relevantteja nykypäivän kannalta.

Olen pyrkinyt vastaamaan tutkielmallani tutkimuskysymyksiin kattavasti ja luotettavasti käyttämällä aineistona vertaisarvioituja kirjallisuuskatsauksia. Kirjallisuuskatsaukset kokoavat yhteen tietoa ja ovat luotettavampia kuin yksittäiset tutkimukset. Yksittäisissä tutkimuksissa voi esiintyä paljon satunnaista vaihtelua tulosten kesken, mutta kirjallisuuskatsauksien tuloksissa vaihtelu tasoittuu, kun katsaus kokoaa yksittäistutkimukset yhteen. Kirjallisuuskatsaukset myös arvioivat tutkimuksien luotettavuutta ja laatua ja vertailevat tutkimusten tuloksia toisiinsa, joten myös erilaisten systemaattisten virheiden pitäisi olla vähäisempiä kirjallisuuskatsauksissa. (Vilka, 2023). Tutkimukset valittiin sillä perusteella, että niissä käsitellään empiirisesti vähintään yhtä kahdesta tutkielman tutkimuskysymyksestä. Tämän lisäksi tutkielmassa käytetään muita lähteitä antamaan taustatietoa esim. käytetyistä käsitteistä ja täydentämään argumentteja.

Lopullinen aineisto koostuu kahdeksasta kirjallisuuskatsauksesta, joista neljässä tutkitaan ihmisten asenteita eläinten hyvinvointia kohtaan maataloudessa tai eläinkokeissa (Alonso et al., 2020; Clark et al. 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022; Ormandy & Schuppli, 2014), kahdessa kasvisruokailua (Dagevos, 2021; Ruby, 2012), yhdessä sukupuolen yhteyttä eläinsuhteeseen (Herzog, 2007) ja yhdessä ihmisten halukkuutta maksaa eläinten hyvinvoinnin paremmin huomioon ottavista tuotteista (Lagerkvist & Hess, 2011). Tutkimukset keskittyvät suureksi osaksi tutkimaan yksilön suhdetta eläinten hyvinvointiin, mikä määrittää oman tutkielmani suuntaa.

3.3 Tiedonhaku

Hyödynsin tiedonhakuprosessissani Volterin ja Scopusin tietokantoja. Tein hakuja suomeksi ja englanniksi, käyttäen molempien kielien vastineita samoista hakusanoista ja yhdistellen erilaisia hakusanoja eri tavoin. Käytin esimerkiksi hakusanoja eläinten hyvinvointi, eläinten oikeudet, etiikka, moraalinen kehä, spesismi, asenne, tunne, uskomus, vegaani ja kasvisruoka. Suomenkieliset haut eivät tuottaneet tuloksia, mutta englanninkieliset haut tuottivat paljon tuloksia, joista osa oli kiinnostukseni kannalta relevantteja. Löysin tutkimusta aiheesta myös

tarkastelemalla tutkimusten lähdeluetteloita. Käytin myös Google Scholaria erityisesti etsiessäni lisä- ja yleistietoa tukemaan aineistosta saatua ymmärrystä aiheesta, käyttäen hakutermejä, kuten “moral foundations theory” tai “anthropocentrism”.

Hyödynsin myös Scopusin tekoälyavustajaa sekä ChatGPT:tä hakuprosessissa. Scopusin tekoälyavustaja muodostaa promptin perusteella hakulausekkeen, jolla se etsii artikkeleita Scopusin tietokannasta, luo koosteen löydetyistä artikkeleista ja tarjoaa linkit artikkeleihin. ChatGPT:tä pitää erikseen pyytää etsimään tieteellisiä lähteitä. Käytin tekoälyavustajia saadakseni nopean yleiskuvan jostain aiheesta, jonka perusteella voin tutustua aiheeseen syvemmin, käyttäen esimerkiksi promptia “Descartes on animal consciousness and animal rights”. Käytin avustajia myös löytääkseni artikkeleita eläinten hyvinvoinnin kannatuksesta, käyttäen prompteja, kuten “Find me meta-analysis on research that explore the question: who supports animal rights and why.”

3.4 Huomautus viittauksista

Vaikka yleensä pyritään viittaamaan aina alkuperäisiin lähteisiin, viittaen tutkielmassa usein kirjallisuuskatsauksiin, sillä kyseessä ei ole niinkään yksittäinen tutkimustulos, vaan kirjallisuuskatsauksen yhteen kokoama tieto. Joskus käyttämäni uudemmat kirjallisuuskatsaukset viittaavat vanhempiin kirjallisuuskatsauksiin tai samoihin alkuperäistutkimuksiin, joihin vanhemmissa kirjallisuuskatsauksissa viitataan, mutta tällaisissa tapauksissa olen pyrkinyt viittaamaan tavalla, jolla viittaus tietoon tapahtuu vain kerran.

4 Hyvinvoinnin kannatukseen liittyvät tekijät

4.1 Johdanto tekijöihin

Seuraavissa osioissa käyn läpi yksityiskohtaisesti niitä aineistosta tehtyjä havaintoja, joihin pohjautuu vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Mitkä tekijät selittävät yksilö- ja ryhmätason eroja eläinten hyvinvoinnin kannatuksessa? Käsittelen ensimmäiseksi sukupuolta sekä kasvisruokailua, sillä ne kertovat myös muista tekijöistä. Sitten käsittelen eläimiin asennoitumisen eri puolia. Yhteenvetona voidaan sanoa, että asennoitumisen keskiössä vaikuttaisi olevan se, kuinka paljon eläimistä välitetään ja mikä eläinten paikan yhteiskunnassa ja maailmassa nähdään olevan. Siihen kuuluvat erilaiset uskomukset eläinten mielestä, se kuinka voimakkaasti eläimet ja ihmiset samaistetaan keskenään ja se, minkälaisia tunteita eläimiin liittyy. Asennoituminen näyttäisi olevan yhteydessä ihmisen yleisempään moraaliperustaan ja siihen, kuinka paljon ja minkälaisia kohtaamisia ihmisellä on eläinten kanssa. Eläimiin asennoitumisen lisäksi aineisto kertoo muista eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvistä tekijöistä. Näitä ovat tieto hyvinvointiongelmista, sosiaaliset verkot ja normit, kognitiivinen dissonanssi ja demografiset tekijät.

Hyvinvoinnin kannatukseen liittyvistä tekijöistä ja niiden välisistä yhteyksistä muodostuu kiinnostava korrelaation “verkko”. Esimerkiksi sukupuoli on positiivisessa yhteydessä kasvisruokailuun sekä tietynlaiseen arvopohjaan, ja tämä arvopohja on positiivisessa yhteydessä kasvisruokailuun. Myöhemmin tutkielmassa yhdistän kaikki tekijät näiden korrelaatioiden kautta laatimassani mallissa, joka kuvaa erilaisia tapoja olla suhteessa eläinten hyvinvointiin, joten lukija voi jo nyt kiinnittää huomiota näihin yhteyksiin.

4.2 Sukupuoli

Aineistossa sukupuolta on tutkittu binäärisenä ilmiönä ja tämän tutkielman löydökset koskevat binääristä sukupuolijakaumaa. Sukupuoli nousee esiin aineistossa jatkuvasti. Sukupuolten erot voivat johtua biologiasta, mutta ne voivat selittyä myös muilla tekijöillä. Aineistosta käy ilmi, että ainakin jälkimmäinen pitää paikkansa. Tässä kappaleessa osoitan vain sukupuolen ja kannatuksen välisen yhteyden, kun taas myöhemmin muiden tekijöiden kohdalla otan sukupuolen uudelleen esiin. Sukupuoli on tärkeä tekijä myös siksi, että koska se koskee tavalla tai toisella kaikkia ihmisiä ja koska erot ovat niin selkeät, voisi olla, että sukupuolten välisiä eroja selittävät tekijät selittävät eroja eläinten hyvinvoinnin kannatuksessa yleisemminkin.

Naiset kannattavat eläinten hyvinvointia enemmän kuin miehet, mikä näkyy monella eri mittarilla. Naiset ovat kriittisempiä nykyisiä maatalouskäytänteitä kohtaan (Clark et al., 2016), todennäköisempiä kannattamaan eläinten hyvinvointia kuin miehet (Clark et al. 2016; Herzog, 2007) ja huolestuneempia eläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Naissukupuoli ja se, kuinka feminiiniseksi henkilö identifioi itsensä, lisää eläinkokeiden vastustusta (Ormandy & Schuppli, 2014).

Sukupuoli näkyy myös konkreettisten tekojen kohdalla. Naiset ovat miehiä todennäköisempiä muuttamaan ruokatottumuksiaan eettisistä syistä (Herzog, 2007; Clark et al. 2016) sekä olemaan kasvisruokavaliolla ja syömään vähemmän lihaa (Ruby, 2012). Naiset ovat todennäköisempiä maksamaan eläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020). Naisten osuus korostuu kaikista aktiivisimpien eläinoikeuksien kannattajien, kuten aktivistien (Herzog, 2007; Ormandy & Schuppli, 2014) ja kasvisruokavaliota noudattavien (Herzog, 2007; Ruby, 2012) keskuudessa, joissa naiset ovat selkeässä enemmistössä.

Toisaalta, vaikka erot sukupuolten välisessä eläinten hyvinvoinnin kannatuksessa ovat selkeät, ne eivät suurimmaksi osaksi ole kuitenkaan hyvin voimakkaat. Ainoastaan kasvisruokailijoiden ja aktivistien keskuudessa naisia on paljon enemmän kuin miehiä (Herzog, 2007; Ormandy & Schuppli, 2014). Lisäksi useissa suhteissa sukupuolilla ei ole eroja. Suunnilleen sama määrä miehiä että naisia on lemmikinomistajia, suree lemmikkieläimen menetystä tai käy eläintarhoissa. Erot sukupuolten välillä ovat myös pienempiä kuin erot yksilöiden välillä, joten ryhmien välisiä eroja ei voi yleistää yksilötasolle (Herzog, 2007). Tämä ei kuitenkaan riitä kumoamaan sitä selkeää trendiä, että sukupuolten välillä on eroja.

4.3 Kasvisruokailu

Kenties yllättäen kasvisruokailulla on samankaltainen rooli selittävänä tekijänä kuin sukupuolella. Kaikki kasvisruokailijat eivät kannata eläinten hyvinvointia voimakkaasti, mutta koska hyvin monet kannattavat, voisi kasvisruokailu olla jonkinlainen indikaattori eläinten hyvinvoinnin kannatuksesta. Vielä tarkemman kuvan tarjoaa se, kuinka erilaisten kasvisruokavalioiden välillä on eroja sekä eläinten hyvinvointia koskevien asenteiden että toiminnan suhteen. Vaikka eläinten hyvinvointi on yksi yleisimpiä motiiveja kasvisruokailun aloittamiselle, niin on myös henkilön oma terveys (Alonso et al., 2020; Dagevos, 2021;

Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022; Ruby, 2012) ja näitä kahta vähemmän yleinen motiivi ympäristösyöt (Dagevos, 2021). Kasvisruokavalio ei myöskään tarkoita automaattisesti kaikista eläinperäisistä tuotteista kieltäytymistä, vaan toiset kasvisruokailijat muuttavat ruokavaliotaan enemmän. Eettisistä syistä motivoituneet välttävät suurempaa kirjoa eläinperäisiä tuotteita (Ruby, 2012), mikä viittaa eroon vegaanien ja vegetariaanien välillä. Eroista kasvisruokavalioiden välillä kertoo myös se, kuinka vegaaneilla siirtymä kasvisruokavalioon on vegetariaaneja nopeampi (Ormandy & Schuppli, 2014; Ruby, 2012). Kuten sukupuolten, ruokavalioiden väliset erot kytkeytyvät muihin hyvinvoinnin kannatukseen liittyviin tekijöihin. Kuten sukupuolta, käsittelen näitä kytköksiä tarkemmin muiden tekijöiden kohdalla.

4.4 Uskomus eläimen mielellisyydestä

Uskomus siitä, minkälainen eläimen mieli on, liittyy eläinten hyvinvoinnin kannatukseen. Voidaan argumentoida, että mikäli henkilö ei usko, että eläimellä on mieli, ei myöskään eläimen hyvinvoinnista välittämiseksi ole perusteita, sillä ei-mielellinen asia ei voi kokea hyvinvointia. Uskomus mielellisyydestä voi olla myös uskomusta samankaltaisuudesta ihmisen kanssa, joka voi lisätä eläimistä välittämistä. Kuten aikaisemmin tutkielmassa todettiin, suuri osa ihmisistä uskoo eläinten olevan mielellisiä ja ovat myös huolestuneita eläinten hyvinvoinnista. Hyvinvointia edistävän käytännön toiminnan vähäisyyttä voisi kuitenkin selittää se, että eläimen mieli saatetaan nähdä alemmpitasoisena ja vähempiarvoisena kuin ihmisen mieli. Tutkimukset näyttävät antavan viitteitä tähän suuntaan. Ormandy ja Schuppli (2014) havaitsivat, että kyselyissä uskomus mielellisyydestä on yhteydessä hyvinvoinnin kannatukseen. He myös havaitsivat, että ihmiset ovat halukkaampia käyttämään pieniaivoisia eläimiä kuten hiiriä eläinkokeissa ja vähemmän halukkaampia käyttämään sellaisia eläimiä, joita pidetään lemmikkeinä sekä sellaisia eläimiä joilla on mentaalisia kykyjä kuten taitava työkalujen käyttö ja ongelmanratkaisu (Ormandy & Schuppli, 2014). Kanan kulutus näyttää nousevan ja vaikka sian ja naudanlihan kulutus näyttää vähenevän (Clark et al. 2016), mikä on linjassa sen kanssa, mihin järjestykseen tutkijat asettavat eläinten tietoisuuden (Zipple et al., 2024; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Käsitystä mielellisyyden uskomuksen tärkeydestä tukee myös se, että naiset ovat miehiä todennäköisempiä uskomaan eläimet mielellisiksi (Ormandy & Schuppli, 2014).

4.5 Uskomus eläimen ja ihmisen samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta

Uskomus mielellisyydestä ja sen samankaltaisuudesta ihmisen mielen kanssa liittyy laajempaan uskomukseen eläinten ja ihmisten samanlaisuudesta ja erilaisuudesta, joka voisi selittää eläimistä välittämistä ja hyvinvoinnin kannatusta. Kaikista eniten eläinten hyvinvointia kannattavilla ihmisillä on taipumus nähdä eläimet ja ihmiset samalla tasolla (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Myös eläimen inhimillistäminen vähentää halukkuutta kuluttaa lihaa (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022) ja naiset ovat taipuvaisempia inhimillistämään eläimiä kuin miehet (Clark et al. 2016). Kasvisruokailijat ovat sekasyöjiä todennäköisempiä vetämään yhteneväisyyksiä eläinten ja ihmisten tunteiden välille (Ruby, 2012). Ihmiset pitävät eri lajeja eri arvossa ja heidän valmiutensa maksaa hyvinvoinnista vaihtelee sen mukaan (Alonso et al., 2020), mikä voisi selittyä uskomuksella samankaltaisuudesta ja erilaisuudesta ihmisen kanssa.

4.6 Arvot

Arvoilla vaikuttaisi olevan merkitystä eläinten hyvinvoinnin kannatuksen kannalta. Aineistosta tehtyjä havaintoja voi tulkita mm. moraaliperustateorian (moral foundations theory) (ks. Graham et al. 2013) avulla. Teorian mukaan nykyajan länsimaissa on havaittavissa jako liberaalien ja konservatiivien välillä: liberaalien arvoissa korostuu konservatiiveja enemmän hyvinvointi ja oikeudenmukaisuus, kun taas konservatiivien arvopohjassa ne ovat muiden arvojen, kuten auktoriteettien kunnioituksen, pyhyiden ja sisä- ja ulkoryhmien välisen jaottelun kanssa enemmän samalla viivalla (Graham et al., 2009). Myös eläinten hyvinvoinnin kannatus vaikuttaa vaihtelevan liberaali-konservatiivi -akselilla ja hyvinvointi - muut arvot -akselilla.

Hyvinvoinnin kannatus näkyy liberaali-konservatiivi -akselilla: kasvisruokailun todennäköisyyttä lisää liberaali arvopohja, kun taas konservatiivisuus vähentää sitä ja lisää punaisen lihan kulutusta (Ruby, 2012). Jako näkyy myös vasemmisto-oikeisto -akselilla (Clark et al. 2016). Poliittisesti oikealla ihmiset kannattavat eläinkokeita todennäköisemmin (Ormandy & Schuppli, 2014). Rubyn (2012) tutkimuksessa paljastuu, että Amerikassa rannikolla asuvat ovat maan keskiosissa asuvia useammin kasvisruokailijoita, mikä heijastelee eroja osavaltioiden arvojen ja äänestämiskäyttäytymisen välillä (ks. The New York Times, ei päiväystä). Tämä voisi tarkoittaa sitä, että liberaalit arvot kannustavat ihmisiä välittämään eläimistä enemmän.

Hyvinvoinnin kannatus vaihtelee myös hyvinvointi - muut arvot -akselilla. Tämä näkyy siinä, kuinka eläinten hyvinvoinnin kannatus on yhteydessä hyvinvointiin arvona, kun taas pienempään kannatukseen on kytköksissä muita arvoja. Altruismi ennustaa kasvisruokailua ja kasvisruokailijat toimivat muita useammin hyväntekeväisyydessä. Kasvisruokailijoista kaikista sitoutuneimpia eläinoikeusliikkeeseen ja ympäristötietoisimpia ovat vegaanit, ja he myös välittävät terveydestä kasvisruokailun motiivina vähemmän kuin vegetariaanit. Autoritäärisyys arvona puolestaan ennustaa ihmisen todennäköisyyttä olla kriittinen ympäristöaktivismia kohtaan ja samaa mieltä väitteen kanssa, että ihmisille on annettu valta luonnon yli (Ruby, 2012). Uskomus siitä, että ihmisten on tarkoitus syödä lihaa, on yksi yleisistä perusteista syödä lihaa (Ruby, 2012).

Myös uskonnollisuuden yhteys eläinten hyvinvoinnin kannatukseen voisi selittyä moraaliperustateorian avulla. Suurempi uskonnollisuus (Clark et al., 2016; Park & Valentino, 2019) ja kirkossa käynti (Clark et al. 2016) ovat yhteydessä pienempään huoleen maatalouseläinten hyvinvoinnista. Kristillinen usko näyttää myös lisäävän eläinkokeiden kannatusta (Ormandy & Schuppli, 2014). Liberaalien arvopohjassa ei konservatiiveihin verrattuna korosty niin paljon kristinuskoa luonnehtiva auktoriteettien kunnioitus tai pyhyys (Graham et al., 2009).

Sukupuolten väliset erot kytkeytyvät vaihteluun arvoissa. Naisilla luontoasenteissa korostuu useammin pohdinta moraalista, kun taas miehillä ajatukset hallitsemisesta (Ormandy & Schuppli, 2014). Miesten vastauksissa korostuu naisia enemmän huoli lajien ja elinympäristöjen suojelusta, kun taas naisten vastauksissa yksilön hyvinvointi on tärkeämmässä osassa (Clark 2016). Naiset ovat miehiä todennäköisempiä muuttamaan ruokatottumuksiaan eettisistä syistä, kun taas miehillä korostuu enemmän oma terveys ja ympäristösyys (Herzog, 2007; Clark et al. 2016). Nämä erot arvoissa heijastelevat hyvinvointi - muut arvot -akselia.

Eri sukupuoliin kohdistuu erilaisia odotuksia ja asenteita, jotka liittyvät myös sukupuolen eläinsuhteeseen. Lihaan liitetään sellaisia miehuuteen liittyviä assosiaatioita, kuin voimakkuus ja atleettisuus. Kasvisruokavaliota pidetään feminiinisempänä kuin sekaruokavaliota, vähäproteiinisenä ja siksi sopimattomina miehille. (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Kasvisruokailijoita pidetään vähemmän maskuliinisina kuin sekasyöjiä ja useissa kulttuureissa lihaa, erityisesti punaista lihaa, pidetään miesten ruokana (Ruby, 2012). Nämä

odotukset saattaisivat muovata eri sukupuolten asenteita ja käyttäytymistä. Sukupuolen yhteyttä on selitetty myös sillä, että naisilla voi olla enemmän kokemuksia syrjinnästä ja alistetuksi tulemisesta, jolloin he näkevät selkeämmin muihinkin ryhmiin kohdistuvan syrjinnän ja alistamisen ja samaistuvat näihin enemmän (Ormandy & Schuppli, 2014; Park & Valentino, 2019), jolloin läheisyys eläimiin selittäisi sukupuolten välisiä eroja hyvinvoinnin kannatuksessa.

4.7 Tunteet

Myös tunteet liittyvät eläinten hyvinvoinnin kannatukseen. Lajin neonataalin ulkonäkö eli pentuajan ulkonäön piirteiden säilyminen myöhemmällä iällä vähentää ihmisten halukkuutta käyttää eläinkokeissa (Ormandy & Schuppli, 2014), ehkä siksi, että pentumaiset piirteet koetaan söpöiksi. Kokemus eläimen söpöydestä vähentää ihmisten halukkuutta kuluttaa lihaa (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Söpöys varmaankin herättää ihmisissä läheisyyttä, suojelunhalua ja myötätuntoa. Eettisesti motivoituneet kasvisruokailijat reagoivat muita kasvisruokailijoita voimakkaammin myötätuntoon liittyvillä aivoalueilla silloin, kun heille näytetään ihmisten ja eläinten kärsimystä (Ruby, 2012). Myötätunto saattaisi olla selittävä tekijä yhtä lailla eläimistä välittämisen kuin ihmisistäkin välittämisen taustalla, sillä aiemmin mainittu henkilön uskomus eläimen mielellisyydestä on positiivisessa yhteydessä henkilön ihmisiin kohdistamaan empatiaan (Ormandy & Schuppli, 2014). Kuluttajien käsitystä tuotantoeläinten alemmasta tietoisuudesta voi selittää emotionaalinen etäisyys näihin eläimiin (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022).

Sukupuolten väliset erot voivat jälleen paljastaa jotain hyvinvoinnin kannatuksesta. Naiset ovat todennäköisempiä ajattelemaan eläinten hyvinvointia tunteellisemmin kuin miehet (Clark et al. 2016) ja todennäköisempiä reagoimaan myötätuntoisesti eläinten kärsimyksen (Ormandy & Schuppli, 2014).

Tunteet näkyvät myös ruokavalioiden välisissä eroissa. Eläinten hyvinvoinnista motivoituneilla kasvisruokailijoilla on taipumus siirtyä kasvisruokavalioon nopeasti tunteensa vastenmielisyyden lihaa kohtaan ja negatiivisten tunteiden johdosta, ja vegaaneilla tämä tapahtuu useammin kuin vegetariaaneilla. Eettisesti motivoituneet myös kokevat lihan ällöttävämpänä kuin muista syistä motivoituneet. Terveydellisistä syistä motivoituneet eivät kerro samanlaisista tunteista. (Ruby, 2012).

4.8 Eläinkohtaamiset

Eläinkohtaamisissa on kiinnostava ero kaupungissa ja maaseudulla sekä lemmikinomistajien ja eläinmaataloudessa työskentelevien välillä. Lemmikkieläinten omistuksen on havaittu lisäävän todennäköisyyttä olla huolissaan eläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022), olla kriittinen nykyisiä eläinmaatalouskäytänteitä kohtaan (Clark et al. 2016), vastustaa eläinkokeita (Ormandy & Schuppli, 2014) ja maksaa eläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020). (Kendall et al., 2006) esittävät, että naisten korkea eläinten hyvinvoinnin kannatusta selittää se, että naiset saattavat olla sosiaalisen roolinsa vuoksi miehiä enemmän tekemisissä lemmikkieläinten kanssa. Näiden havaintojen perusteella kohtaamiset eläinten kanssa vaikuttaisivat lisäävän hyvinvoinnin kannatusta.

Kuitenkin maaseudulla, jossa ihmiset ovat lähempänä tuotantoeläimiä, ihmiset ovat vähemmän huolissaan eläinten hyvinvoinnista ja hyväksyvät nykyiset maatalouskäytännöt (Clark et al. 2016), eläinten käytön ja eläinkokeet (Ormandy & Schuppli, 2014) kaupunkilaisia todennäköisemmin, siitä huolimatta että maalla asuvilla ihmisillä on enemmän tietoa eläinten hyvinvointiongelmista kuin kaupungissa asuvilla (Clark et al., 2016).

Mikä voisi selittää tätä? Ormandy ja Schuppli (2014) esittävät selitykseksi kontaktiteoriaa. Teoria kuvaa, kuinka kontakti eri ryhmien välillä vaikuttaa ryhmien välisiin suhteisiin. Pelkkä kontakti toisen ryhmän jäsenten kanssa yleensä lisää positiivisia käsityksiä toisesta ryhmästä. (Allport, 1982). Voisi myös olla, että lemmikin omistajuus antaa ihmiselle paremman käsityksen eläinten mielestä ja avaa ihmisen ajattelemaan eläimiä enemmän yksilöinä. Kohtaamiset voisivat saada ihmisen ajattelemaan eläinyksilöitä ja eläintuotteita useammin yhteydessä toisiinsa, jolloin halukkuus käyttää tuotteita voisi vähentyä. Pelkkä kontakti ei kuitenkaan aina riitä. Etenkin positiivinen kontakti, johon liittyy yhteistyötä, lisää yhteisymmärrystä ihmisryhmien välillä, mutta kohtaamiset, joihin liittyy negatiivisia tunteita, voivat pahentaa ryhmien välistä jakoa. (Allport, 1982). Maataloudessa kohtaamiset saattaisivat olla lemmikinomistajuutta negatiivisempia, josta kertovat maataloudessa esiintyvät yleiset eläinten hyvinvointiongelmista, kuten eläinten karkea käsittely (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Myöskään esimerkiksi teurastamoilla kokemukset eivät todennäköisesti ole työntekijöille kovin mieluisia, kun he käsittelevät pelokkaita (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022) eläimiä. Tämä voi merkitä sitä, että aivan kaikki eläimille altistuminen ei lisää positiivisia asenteita eläimiä kohtaan, vaan altistumisen tyyppi määrittää vaikutusta.

4.9 Tieto eläinten hyvinvointiongelmista

Jotta edellä kuvatut eläimistä välittämiseen liittyvät tekijät voivat saada ihmisen kannattamaan eläinten hyvinvointia ja toimimaan sen puolesta, täytyy hänen tietää, että hyvinvoinnissa ylipäätään on ongelmia. Tutkimus kuitenkin paljastaa, että ihmisten tiedot ovat hyvin puutteellisia. Ihmiset raportoivat, että heillä on heikko käsitys eläinten hyvinvointiongelmista maataloudessa (Alonso et al., 2020; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022; Pejman et al., 2019). Lukuja tästä esittävät Clark et al. (2016), joiden mukaan 50%-80% ihmisistä kertovat tuntevansa eläinten hyvinvoinnin huonosti. Tietotasoa testattaessa kokeilla käy ilmi, että ihmiset todellisuudessa tietävät vielä vähemmän kuin uskovat tietävänsä. (Clark et al. 2016; Pejman et al 2019).

Tiedon tärkeydestä kertoo myös se, kuinka ihmisten saadessa tarkempaa tietoa heidän asenteensa nykyisiä eläimille haitallisia käytäntöjä kohtaan muuttuvat yleensä kielteisemmiksi. Parempi tietämys myös ennustaa suurempaa huolta eläinten hyvinvoinnista ja halukkuutta maksaa hyvinvoinnin huomioon ottavista tuotteista (Clark et al. 2016). Erityisesti tieto puuduttamattomista ja puudutetuista leikkauksista, kuten sarvien tai hännän ty pistäminen, kastraatio ja nokan tai hampaiden leikkaaminen, yhdistettynä tietoon siitä koituvasta kärsimyksestä eläimelle, vaikuttaa ihmisiin voimakkaasti (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022), kenties siksi, että tieto herättää voimakkaita negatiivisia tunteita. Myös liikunnan rajoittaminen ja ahtaus ja erottaminen muista eläimistä aiheuttavat negatiivisia asenteita kuluttajissa (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022).

4.10 Sosiaaliset verkot

Sosiaaliset verkot vaikuttavat tärkeiltä kasvisruokavalion kannalta. Usein sosiaaliset suhteet vaikeuttavat kasvisruokailuun ryhtymistä: Usein ydinperheet eivät tue kasvisruokavaliota. Vanhemmat saattavat estää nuorten lastensa aikomuksen ryhtyä kasvisruokavaliolle, kunnes vasta myöhemmällä iällä henkilölle tulee mahdolliseksi toteuttaa halunsa. Muuttaminen takaisin lihaa syövän perheen luo voi myös saada kasvisruokailijan syömään lihaa. Myös muut sosiaaliset suhteet kuin perhe vaikuttavat. Eräässä tutkimuksessa koululaisilla sosiaaliset odotukset muilta olivat yksi pääsystä syödä lihaa. Kasvisruokavaliossa pidempään pysyminen on yhteydessä eläinten oikeuksia kannattaviin ryhmiin kuulumiseen. (Ruby, 2012).

Myös suhtautuminen kasvisruokailijoihin voi vaikuttaa ihmisten toimintaan.

Kasvisruokailijoita, erityisesti vegaaneja, stigmatisoidaan, mikä voi vähentää motivaatiota kasvisruokailuun (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Vielä 1900-luvun toisella puoliskolla asenteet kasvissyöntiä kohtaan olivat negatiiviset. Kasvissyönti nähtiin erikoisena ja epäilyttävänä. Nykyään negatiivisten asenteiden lisäksi on myös paljon positiivisia miellelyhtymiä. Kasvisruokailijat nähdään usein pasifistisina, terveydestä huolehtivina, huumeita käyttävinä, liberaaleina ja heikkoina mutta hyvinä ihmisinä. Sekasyöjillä on sitä heikompi käsitys kasvisruokailijoista, mitä enemmän he uskovat kasvisruokailijoiden pitävän itseään sekasyöjiä parempina ihmisinä. Sekasyöjät myös arvioivat tällaisten asenteiden yleisyyden suuremmaksi kuin mitä kasvisruokailijat tekevät. Kasvisruokailijat näkevät itsensä usein ei-kilpailuhenkisinä, älykkäinä, painostaan tietoisina, seksikkäinä ja taipuvaisina huumeiden viihdekäyttöön. (Ruby, 2012).

4.11 Kognitiivinen dissonanssi

Eläinten käyttö aiheuttaa kuluttajissa ristiriitaisia tunteita. Toisaalta liha on hyvää (Dagevos, 2021; Ruby, 2012), toisaalta sen käyttö voi aiheuttaa syyllisyyden tunteen (Clark et al. 2016). Ihmiset tuntevat myös sääliä, surua, vihaa ja ällötystä eläimiin kohdistuvaa julmuutta kohtaan (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Kognitiivinen dissonanssi kuvaa henkilön sisäisiä tunteiden, käyttäytymisen, uskomusten, asenteiden, yms. ristiriitoja. Teorian mukaan ihminen pyrkii vähentämään epämiellyttävää dissonanssia erilaisin mekanismein. Dissonanssia voi vähentää muuttamalla jotain osaa käyttäytymisessä tai ajattelussa. (Harmon-Jones, 2019; van Kampen, 2019). Ihminen voi esimerkiksi ryhtyä kasvisruokailijaksi, jolloin asenteet ja toiminta ovat linjassa. Käyttäytymisen muutos on kuitenkin vaikeaa, joten ihmiset usein sopeutuvat muin keinoin.

Yleisiä dissonanssiin sopeutumisen tapoja ovat väliinpitämättömyys (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022) ja dissosiaatio (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022), joissa eläinperäisiä tuotteita ja eläinyksilöitä vältetään ajattelemasta yhteydessä toisiinsa ja näin vältetään kognitiiviselta dissonanssilta. Myös ruuanlaiton käytänteet tukevat dissosiaatiota, kun eläinyksilöön viittaavat merkit häivytetään tekemällä ruumiinosat tunnistamattomiksi tai esimerkiksi jättämällä eläimen pää pois ruokapöydästä (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022).

Kulttuurissa eläimiä pidetään monesti ensisijaisesti ruokana yksilöiden sijaan, mikä myös lisää emotionaalista etäisyyttä. Joskus eläinten tietoisuus tai kyky tuntea kipua kielletään

kokonaan, vaikka näin tekevät ovatkin vähemmistössä. (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Yleistä vaikuttaisi olevan myös omien vaikutusmahdollisuuksien kieltäminen (Clark et al. 2016), jolloin henkilö välttyy vastuulta ja tarpeelta muuttaa käyttäytymistä.

Myös kasvisruokailijoiden väliset erot kertovat dissosaation tai pikemminkin assosiaation merkityksestä. Yleensä kasvisruokavaliolla on taipumus edetä asteittain kohti täydellisempää eläinperäisten tuotteiden välttämistä (Ruby, 2012). Kuitenkin on myös tapauksia, joissa kokemus yhtäkkisestä assosiaatiosta tuotteen ja eläimen välillä johtaa nopeaan kasvisruokavalioon siirtymiseen ja se on yleisempää vegaanien kuin muiden kasvisruokailijoiden parissa (Ormandy & Schuppli, 2014; Ruby, 2012).

Dissonanssi valottaa muiden tekijöiden välisiä yhteyksiä. Kokeiden mukaan tehokkaimmat strategiat henkilöön vaikuttamiseksi ovat niitä, joissa empatia lisää ällötystä ja vähentää halukkuutta syödä lihaa ja joissa ihmiset ovat tekemisissä elävien eläinten kanssa, missä elävät eläimet ja liha tuodaan yhdessä esiin ja missä yksilöllisiä ominaisuuksia, söpöyttä ja ihmismäisyyttä korostetaan. (Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022). Tämän voisi selittää sillä, että maintut asiat lisäävät dissonanssia, johon ratkaisuna toimii käyttäytymisen muuttaminen.

4.12 Demografiset tekijät

Sukupuolen ja asuinpaikan lisäksi aineisto paljastaa myös joitain muita eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyviä demografisia tunnusmerkkejä. Näitä ovat tulotaso, koulutustaso ja ikä.

Huolestuneimpia eläinten hyvinvoinnista ovat kaikista matalatuloisimmat ja korkeatuloisimmat (Clark et al. 2016), ja korkeatuloisemmat ovat halukkaampia maksamaan eläinten hyvinvoinnista (Lagerkvist & Hess, 2011). Korkeammin koulutautuneet ovat tietoisempia (Clark et al. 2016) ja huolestuneempia maatalouseläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022) ja halukkaampia maksamaan eettisemmin tuotetuista tuotteista (Alonso et al., 2020). Korkeampi sosiaalinen luokka ja koulutus näyttävät lisäävän kasvisruokailua (Ruby, 2012). Korkeampi ikä vähentää ihmisten maksuhalukkuutta eläinten hyvinvoinnin paremmin huomioon ottavista tuotteista (Alonso et al., 2020; Lagerkvist & Hess, 2011), huolestuneisuutta eläinten hyvinvoinnista (Alonso et al., 2020; Fonseca & Sanchez-Sabate, 2022), kasvisruokailua (Ruby, 2012), eläinkokeiden vastustusta (Ormandy & Schuppli, 2014) ja eläinten hyvinvoinnin kannatusta yleisesti (Clark et al., 2016; Jerolmack, 2003).

5 Tulkintaa tekijöistä: Malli kolmesta tavasta olla suhteessa eläinten hyvinvointiin

5.1 Malli kolmesta tavasta olla suhteessa eläinten hyvinvointiin

Tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen vastatakseni olen laatinut mallin kolmesta erilaisesta tavasta olla suhteessa eläinten hyvinvointiin. Malli perustuu ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tunnistamiini eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyviin tekijöihin ja niiden välisiin yhteyksiin sekä omaan tulkintaani näistä tekijöistä ja niiden suhteista. Aineisto paljastaa, että korrelaatioista muodostuu “verkkoja” jotka yhdistävät tekijöitä toisiinsa. Kuten aikaisemmassa osiossa todettiin, esimerkiksi naissukupuoli korreloi positiivisesti sekä kasvisruokailun että tietynlaisen arvopohjan kanssa, ja tämä arvopohja korreloi positiivisesti kasvisruokailun kanssa. Näitä säännönmukaisuuksia havainnoiden olen laatinut seuraavan mallin, jossa eri tekijät yhdistyvät. Mallissa olen eritellyt kolme erilaista tapaa olla suhteessa eläinten hyvinvointiin.

1. Karnismi

- Kannattajat: Pieni osa ihmisistä ajattelee näin ja se on yleisempää miesten, konservatiivien, iäkkäiden ja maaseudulla asuvien keskuudessa.
- Suhde eläimiin ja hyvinvointiongelmiin: Eläinten tietoisuus ja tuntoisuus kielletään tai sitä pidetään selvästi erilaisina ja alempina kuin ihmisen. Ihminen nähdään selkeästi eläimistä erillisinä ja ylempiarvoisena. Tehotuotantoa eläinmaataloudessa ja eläinten muuta käyttöä kannatetaan. Eläinten hyvinvointiongelmat saatetaan nähdä, mutta niitä ei pidetä tärkeinä. Yhteyksiä seuraaviin ajattelutapoihin: karnismi, spesismi ja antroposentrismi.
- Toiminta eläinten hyvinvoinnin puolesta: Ei pyritä edistämään eläinten hyvinvointia ruokavaliolla tai muilla tavoin. Suhtautumistapa edistää eläinten hyväksikäyttöä ja hyvinvointiongelmia yhteiskunnassa.
- Pääasiallinen este suuremmalle hyvinvoinnin kannatukselle: Eläinsuhde, dissonanssi

2. Welfarismi

- Kannattajat: Suurin osa ihmisistä.

- Suhde eläimiin ja hyvinvointiongelmiin: Eläinten tietoisuus ja tuntoisuus hyväksytään, mutta sen ei uskota olevan samalla tasolla kuin ihmisten. Väärinkäytöksiä eläinten pidossa kritisoidaan ja niistä ollaan huolissaan, mutta eläinten hyvinvointiongelmista ei ole riittävästi tietoa, eläinten hyvinvoinnin tila uskotaan suurimmaksi osaksi hyväksi ja eläinten käyttö hyväksytään. Tällä on yhteys welfarismiksi kutsuttuun ajattelutapaan.
- Toiminta eläinten hyvinvoinnin puolesta: Lihan kulutusta vähennetään hieman, motiiveina myös oma terveys ja ympäristö. Vaikka eläinten olot paranevat hieman, suhtautumistapa mahdollistaa nykyisenlaisen eläinten hyväksikäytön ja hyvinvointiongelmat.
- Pääasialliset esteet suuremmalle hyvinvoinnin kannatukselle: Eläinsuhde, tieto hyvinvointiongelmistä, toiminnan vaikeus, dissonanssi.

3. Eläinoikeusajattelu

- Kannattajat: Pieni osa ihmisistä ja se on yleisempää naisten, liberaalien, nuorten ja korkeasti koulutettujen keskuudessa.
- Suhde eläimiin ja hyvinvointiongelmiin: Eläinten tietoisuus ja tuntoisuus nähdään olevan hyvin lähellä ihmisen tietoisuutta ja tuntoisuutta. Perustavaa eroa ihmisten ja eläinten välillä ei nähdä. Ihmisoikeudet ja eläinoikeudet rinnastetaan keskenään. Ollaan kriittisiä ja hyvin tietoisia eläinten hyvinvointiongelmistä. Eläinten käyttö nähdään periaatteellisena ongelmana ja yhteensopimattomana eläimen hyvinvoinnin kanssa. Yhteyksiä seuraaviin ajattelutapoihin: eläinoikeusajattelu, abolitionismi, zoosentrismi ja biosentrismi.
- Toiminta eläinten hyvinvoinnin puolesta: Noudatetaan kasvisruokavaliota ja toimitaan muuten eläinten hyväksi. Suhtautumistavan yleistymisen muuttaisi eläinten asemaa yhteiskunnassa perustavalla tavalla.
- Esteet hyvinvoinnin kannatuksen tiellä pääosin ylitetään.

Malli auttaa vastaamaan tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen: Mikä selittää eroa ihmisten eläinten hyvinvointiin liittyvien asenteiden ja toiminnan välillä? Vastaukseni on, että eri ryhmissä on erilaisia esteitä, jotka estävät suuremman eläinten hyvinvoinnin kannatuksen. Kerron näistä esteistä tarkemmin seuraavien otsikoiden alla.

5.2 Eläinsuhde

Mallissa kuvataan erilaisia eläinsuhteita aineistosta tunnistamieni eläinten hyvinvoinnin kannattukseen vaikuttavien tekijöiden perusteella. Näitä tekijöitä ovat uskomus eläimen mielellisyydestä ja samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta ihmisen kanssa, arvot, tunteet ja eläinkohtaamiset. Olen nimennyt eri suhtautumisen tavat eri ajattelutapojen mukaan, joiden näen kuvaavan eläinsuhdetta. Seuraavaksi kerron näistä ajattelutavoista sekä eläinsuhteesta eläinten hyvinvoinnin kannattukseen vaikuttavana tekijänä.

Vaikka olen nimennyt vain yhden suhtautumistavan karnismiksi, karnismilla usein tarkoitetaan koko kulttuurin lävistävää ajattelutapaa ja normia. Nimitän ryhmää 1 karnismiksi, sillä karnismi on kaikkia niitä tapoja, joilla eläinten käyttöä normalisoidaan ja oikeutetaan, ja nämä tavat ovat yleisimpiä ja kyseenalaistamattomimpia ryhmässä 1. Joskus karnismilla tarkoitetaan myös veganismin vastakohtaa, eli erityisen suurta eläinperäisten tuotteiden ja eläinten käytön arvostusta. (Thompson & Kaplan, 2014). Muita ajattelutapaa kuvaavia termejä ovat spesismi ja antroposentrismi. Spesismillä tarkoitetaan lajiin perustuvaa syrjintää ja ajatusta ihmisen yliveraisuudesta (Merriam-Webster, ei päiväystä), kun taas antroposentrismi on maailmankuva, jossa ihminen ja ihmisen tarpeet ovat tärkeimpiä (Tanner, 2024).

Welfaristinen eli eläinsuojelun tai eläinten hyvinvoinnin suuntaus esittää, että eläinten hyvinvointia on pyrittävä parantamaan nykyisten järjestelmien sisällä. Siihen kuuluu asioita, kuten eläinten suojelun lainsäädännön tiukentaminen ja eläinten olojen parantaminen maataloudessa, tavoitteena vähentää eläinten tarpeetonta kärsimystä. Welfaristinen näkökulma ei kuitenkaan yleensä kyseenalaista ihmisten ja eläinten suhdetta perustavalla tavalla, kuten eläinoikeusajattelu, vaan sen mukaan eläinten käyttö on perusteltua. (ks. Francione, 1995; Leuven, 2017; Wrenn, 2013).

Welfarismin ja eläinoikeusajattelun välinen keskeinen ero on, että eläinoikeusajattelu kyseenalaistaa eläinten ja ihmisten välisen rajan ja argumentoimalla, että eläimet ovat oikeutettuja samankaltaisiin oikeuksiin kuin ihmisetkin (ks. Francione, 1995; Leuven, 2017; Wrenn, 2013). Tällöin eläinten käyttö nykyisellä tavalla ei olisi mahdollista, vaan näkökulma siirtyy antroposentrismistä kohti zoo- tai biosentrismiä. Zoosentrismillä tarkoitetaan maailmankuvaa, jossa ihminen käsitetään yhdeksi eläinlajiksi muiden joukossa, ja jossa eläimet ja eläinten etu on keskiössä (Hanlon & Sant'ana, 2014). Biosentrismi on tästä vielä laajempi käsite, jossa kaikki elämä on keskiössä (Attfield, 2024).

Welfarismmin ja eläinoikeusajattelun eroon viittaa se, kuinka ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastatessa havaittiin, että ihmiset, joiden suhde eläimiin on läheisempi niin uskomusten, arvojen kuin tunteidenkin tasolla, ovat kaikista aktiivisimpia eläinten hyvinvoinnin kannattajia. Molemmat ryhmät kannattavat eläinten oikeuksia, mutta toista ryhmää määrittää läheisempi eläimen ja ihmisen rinnastaminen sekä kovemmat vaatimukset hyvinvoinnin puolesta. Tämän perusteella voidaan esittää, että welfarismi ei ole riittävä ajattelutapa eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa. Sen sijaan toimintaan riittävän motivaation synnyttämiseksi ihmisten täytyy uskoa eläinten olevan enemmän kuin “vain eläimiä”, kuten eläinoikeusajattelussa tehdään. Toisaalta vaikka mallissa eri suhtautumistavat erotellaan selkeästi, todellisuudessa erot näiden välillä ovat liukuvia. Se tarkoittaa sitä, että kaikkien ei ole tarpeen muuttua eläinoikeusajattelijoiksi, jotta eläinten hyvinvoinnissa voisi tapahtua merkittäviä parannuksia. Näkisin, että myös welfarismissa on potentiaalia nykyistä suurempaan muutokseen, mikäli muut esteet, kuten tiedon puute ja lihaa suosivat sosiaaliset normit, pienenisivät.

5.3 Tieto hyvinvointiongelmista

Tieto hyvinvointiongelmista vaikuttaa keskeiseltä esteeltä suuremman kannatuksen tiellä jos siksi, että tieto lisää kannatusta ja ihmisten tietotaso on erittäin matala. Kuitenkin näkisin tiedon alisteiseksi eläinsuhteeseen nähden. Se, kuinka maaseudulla asuvilla ihmisillä on parempi tietämys hyvinvointiongelmista mutta pienempi hyvinvoinnin kannatus, viittaa siihen, että pelkkä tieto hyvinvointiongelmista ei aina saa aikaan suurempaa hyvinvoinnin kannatusta, kun taas eläinsuhde voisi estää tiedon hyvinvointiongelmista vaikutuksen. Tiedon puute voisi kuitenkin olla keskeinen kannatusta rajoittava tekijä niiden keskuudessa, joilla on jo valmiiksi läheinen eläinsuhde. Mallissa welfarismissa asenteiden ja käyttäytymisen välinen kuilu voi eläinsuhteen lisäksi selittyä sillä, että vaikka tietoa on tarpeeksi saadakseen ihmiset huolestumaan, sitä ei ole riittävästi saadakseen aikaan muutosta käyttäytymisessä. Lisääntynyt tieto eläinten tietoisuudesta ja hyvinvoinnista voisi puskea welfarismiin kuuluvat käyttäytymisen muutoksen kynnyksen yli. Tieto hyvinvointiongelmista saattaa kannustaa ajattelemaan eläinsuhdetta tarkemmin ja läheisempi eläinsuhde saattaa synnyttää kiinnostuksen hankkia lisää tietoa.

5.4 Helppous tai vaikeus

Mallissa karnismissa jo eläinsuhde on riittävä estääkseen kannatuksen, mutta welfarismissa ja eläinoikeusajattelussa konkreettisen toiminnan vaikeus voi olla hyvinvoinnin kannatusta rajoittava tekijä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on arvioitu, että ero kuluttajien asenteiden ja käytöksen välillä eläinten hyvinvoinnin suhteen voi olla merkki siitä, että ihmiset eivät koe käyttäytymisen muuttamista helpoksi tai mahdolliseksi (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016; Ruby, 2012). Lihan vähentäjien suuri määrä voisi selittyä sillä, että vähentäminen näyttää olevan ajatuksena monelle helppo hyväksyä ja tekona helppo toteuttaa (Dagevos, 2021), ehkä juuri siksi, että vähentäminen jää monen kohdalla hyvin pieneksi.

Ihmisten käyttäytymistä selitetään sillä, kuinka ihmisillä on erilaiset huolenaiheet eri konteksteissa, kansalaisina ja kuluttajina (Alonso et al., 2020; Clark et al., 2016). Ihmiset eivät aina huomioi eläinten hyvinvointia tehdessään ostoksia. Ihmiset myös mieltävät hyvinvoinnin paremmin huomioon ottavien tuotteiden olevan rajallisia valikoimaltaan ja vaikeita löytää, mistä koituu turhautumista. Ihmiset pitävät tuotteita myös kalliina, minkä ihmiset katsovan vähentävän heidän omaa vastuutaan asiasta, ja kokevat, että heillä on vähän vaikutusvaltaa eläinten hyvinvoinnin paremmin ottaviin valintoihin esimerkiksi ravintoloissa. (Clark et al. 2016).

Myös kasvisruokailutiedot vaikuttavat siihen, kuinka helppoa toiminta on. Ihmiset kertovat, että heillä on heikko tietämys kasvisruokavalioista eivätkä siksi muuta ruokatottumuksiaan (Ruby, 2012). Terveysuskomukset ja kasvisruokailutiedot ja- taidot kuitenkin edesauttaisivat kasvisruokavaliossa pitäytymistä (Clark et al. 2016).

Kasvisruokailua konkreettisen toiminnan muotona voisi vaikeuttaa länsimainen ruokakulttuuri. Lihaan kohdistuu suuri määrä mainontaa ja promootiota. Lihatuotteissa on esimerkiksi useammin suuria alennuksia kuin kasvisvaihtoehdoissa. Liha on myös useimmiten helpompi ja yksinkertaisempi valinta kuin kasvisruoka. (Dagevos, 2021). Dagevos (2021) esittää, että lihaa ajaa kuluttamaan myös hedonismia korostava kulutuskulttuuri ja sitä tukeva ja siitä riippuva talous, jossa voitontavoittelu menee muiden arvojen edelle.

Aikaisemmista eläinten hyvinvoinnin kannatukseen vaikuttavista tekijöistä myös sosiaaliset verkot, kuten vanhempien myönteisyys tai estely, ja sukupuoliin liittyvät normit, kuten lihan maskuliinisuus, voidaan nähdä toimintaa helpottavina tai vaikeuttavina.

5.5 Kognitiivinen dissonanssi

Aiemmin tutkielmassa käsiteltiin sitä, kuinka dissonanssi ja sen seurauksena syntyvä dissosiaatio selittää eroja hyvinvoinnin kannatuksessa yksilöiden ja ryhmien tasolla.

Dissosiaatio voisi myös toimia esteenä toiminnalle ja selittää eroa asenteiden ja käyttäytymisen välillä. Kuten aiemmin todettiin, dissonanssi on asenteisiin ja / tai toimintaan liittyvä sisäinen ristiriita, johon sopeudutaan eri tavoin. Ihminen voi välttyä tarpeelta toiminnalle esimerkiksi välttämällä asian ajattelemista tai kieltämällä omat vaikutusmahdollisuutensa.

Dissonanssi ja dissosiaatio voisivat olla este etenkin mallini welfarismi -ryhmässä. Karnismi -ryhmässä dissonanssi on todennäköisesti vähäisempää, koska sen eläinsuhde ja käyttäytyminen ovat paremmin linjassa keskenään. Tosin voisi esittää, että jotta eläinten voisi pitää todella täysin ongelmattomana, pitäisi eläimiä pitää täysin tiedottoman koneen kaltaisina, ja että vain hyvin pieni osa ihmisistä tekee niin. Eläinoikeusajattelu -ryhmässä eläinsuhde ja käyttäytyminen ovat kaikista eniten linjassa keskenään.

6 Eläinten hyvinvoinnin kannatuksen edistäminen

Eläinten hyvinvointia edistää Suomessa ja maailmalla monella rintamalla. Sitä tekevät niin organisaatiot, poliittiset puolueet, voittoa tavoittelevat yritykset kuin asiasta kiinnostuneet yksityishenkilöt. Myös esimerkiksi kunnat voisivat toteuttaa eläinten hyvinvointia koskevaa kampanjointia pyrkiessään esimerkiksi ilmastoystävällisyyteen. Myös tällaisissa ympäristöasioita edistävissä pyrkimyksissä saattaisi kannattaa ottaa huomioon eläineettinen kysymys, sillä eläinten hyvinvointi näyttää olevan vahva motivaattori. Eläineettisistä syistä motivoituneet kasvisruokailijat sisällyttävät ruokavalioonsa vähemmän eläinperäisiä tuotteita ja pysyvät ruokavaliossaan pidempään (Ruby, 2012).

Kun koitetaan edistää eläinten hyvinvointia, voisi olla hyötyä siitä, että vaikuttamiskeinot kohdistetaan sellaisiin ryhmiin, jotka ovat jo valmiiksi taipuvaisempia kannattamaan hyvinvointia. Tällä tavoin saatettaisiin saavuttaa tuloksia helpommin ja nopeammin. Aineisto paljastaa, että tällaisia ryhmiä ovat ainakin naiset, liberaalit, nuoret, kaupungissa asuvat, korkeasti koulutetut ja lemmikinomistajat.

Voisi olla hyötyä myös siitä, että vaikuttaminen kohdistetaan sellaisiin tekijöihin, joiden on havaittu olevan yhteydessä hyvinvoinnin kannatukseen ja etenkin sellaisiin tekijöihin, jotka rajoittavat eläinten hyvinvoinnin kannatusta eniten. Esimerkiksi maaseudulla asuville ei ehkä kannata kertoa eläinten hyvinvointiongelmista, koska he ovat niistä jo muita ryhmiä tietoisempia. Sen sijaan voisi keskittyä enemmän tietoon eläimen mielellisyydestä.

Eläinaktivismia on kritisoitu siitä, että se pyrkii edistämään vain eläinten hyvinvointia eläinten oikeuksien sijaan (Leuven, 2017). Tutkielmani tukee tätä kritiikkiä, sillä eläinten ja ihmisten lähempi rinnastaminen keskenään, kuten eläinoikeusajattelussa tehdään, vaikuttaisi olevan tärkeässä asemassa hyvinvoinnin puolesta toimimisen kannalta. Eläinaktivismin sanotaan pyrkivän vetoamaan ihmisiin vain pinnallisesti voimakkaiden tunteiden kuten järkytyksen tai myötätunnon kautta, sen sijaan että pyrkisi muuttamaan ihmisten eläinsuhdetta syvemmin argumentaation avulla (Leuven, 2017). Vaikka tunteet ovatkin yksi hyvinvoinnin kannatukseen vaikuttava tekijä, ne ovat vain yksi osa laajempaa eläinsuhdetta, joka vaikuttaisi olevan keskeisessä osassa siinä, kuinka paljon ihmiset ovat valmiita tekemään eläinten hyvinvoinnin eteen.

7 Kritiikkiä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia

Tutkielman tarkoitus on tutkia kaikkea eläinten hyvinvoinnin kannatusta, mutta aineistossa käsitellään enimmäkseen tuotantoeläimiä. Muita eläinryhmiä ovat lemmikkieläimet ja luonnonvaraiset eläimet ja muut lajit, kuin maataloudessa yleiset kana, sika ja nauta. Arvioisin, että etenkin luonnonvaraisten eläinten hyvinvointia tai sen kannatusta ei ole tutkittu paljon, sillä maininnat luonnonvaraisista eläimistä olivat aineistossa vähäisiä. Voisi myös olla, että ihmiset eivät pidä aihetta relevanttina, koska ajattelevat, että ihmiset eivät kykene tai heidän ei pidä puuttua luonnonvaraisten eläinten hyvinvointiin. Tutkimuksissa on keskitytty myös eläinten käyttöön ruokana ja tutkimuksessa. Eläimiä kuitenkin käytetään myös muiden eläinperäisten tuotteiden valmistukseen ja esimerkiksi vetoeläiminä, kuten koiravaljakoissa.

Laatimani malli perustuu eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvien tekijöiden välisiin korrelaatioihin, mutta kaikkien tekijöiden korrelaatiota toisiinsa nähden ei ole tutkittu. Teen arvioita kausaatiosta, mutta kausaalisten suhteiden varmistamiseksi tarvittaisiin lisätutkimusta. Tekijöiden välillä on todennäköisesti sellaisiakin yhteyksiä jotka tunnetaan hyvin, mutta jota käyttämäni aineisto ei paljasta. Esimerkiksi konservatismi ja maaseudun välinen yhteys voisi olla tällainen.

Tarvittaisiin tarkempaa aineistoa, jotta voitaisiin sanoa, kuinka varmasti eläinten hyvinvoinnin kannatukseen liittyvät yhteydet ovat olemassa ja kuinka suuria yhteydet ovat, sillä käyttämäni kirjallisuuskatsaukset eivät usein kommentoi näitä. Myös tässä tutkielmassa on ollut taipumus käsitellä eri yhteyksien varmuuksia ja suuruksia samanarvoisina, niin että syntyy kuva yhteyksistä, mutta yhtä hyvää kuvaa niiden suhteellisista varmuuksista ja suuruuksista.

Lähteet

- Allport, G.W. (1982). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley.
- Alonso, M. E., González-Montaña, J. R. & Lomillos, J. M. (2020). Consumers' Concerns and Perceptions of Farm Animal Welfare. *Animals*, 10(3), 385.
- American Dietetic Association (2009). Position of the American Dietetic Association: vegetarian diets. *Journal of the American Dietetic Association*, 109(7), 1266–1282.
- Andrews, K., Birch, J., Sebo, J., and Sims, T. (2024). *Background to the New York Declaration on Animal Consciousness*.
<https://sites.google.com/nyu.edu/nydeclaration/background?authuser=0>
- Attfield, R. (2024). *Biocentrism*. EBSCO. <https://www.ebsco.com/research-starters/science/biocentrism>
- Bulle, N. (2023). *Methodological Individualism*. Taylor & Francis.
- Clark, B., Stewart, G. B., Panzone, L. A., Kyriazakis, I. & Frewer, L. J. (2016). A Systematic Review of Public Attitudes, Perceptions and Behaviours Towards Production Diseases Associated with Farm Animal Welfare. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 29(3), 455–478.
- Dagevos, H. (2021). Finding flexitarians: Current studies on meat eaters and meat reducers. *Trends in Food Science & Technology*, 114, 530–539.
- Ellis, K. A. (2009). Public opinion on UK milk marketing and dairy cow welfare—Turku University. *Animal Welfare*, 18(3), 257–282.
- FAOSTAT (ei päivästä). *Crops and livestock products*. Noudettu 23.2.2026 osoitteesta <https://www.fao.org/faostat/en/#data>
<https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>
- Fonseca, R. P., & Sanchez-Sabate, R. (2022). Consumers' Attitudes towards Animal Suffering: A Systematic Review on Awareness, Willingness and Dietary Change. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(23), 16372.
- Francione, G. (1995). *Animals Property and the Law*. Temple University Press.
- Gradidge, S., Sawizsa, M., Harvey, A. J. & McDermott, D. T. (2021). A Structured Literature Review of the Meat Paradox. *Social Psychological Bulletin*, 16(3).
- Graham, J., Haidt, J., Koleva, S., Motyl, M., Iyer, R., Wojcik, S. P. & Ditto, P. H. (2013). The Pragmatic Validity of Moral Pluralism. *Advances in Experimental Social Psychology*, 47, 55-130.
- Graham, J., Haidt, J. & Nosek, B. A. (2009). Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5), 1029-46

- Hanlon, A. & Sant'ana, M. M. (2014). *Zoocentrism*. Kirjassa Have, H. (ed.) *Encyclopedia of Global Bioethics* (pp.1-10). Springer International.
- Herzog, H. A. (2007). Gender Differences in Human–Animal Interactions: A Review. *Anthrozoös*, 20(1), 7–21.
- Jarmon-Jones, E. (ed.) (2019). *Cognitive Dissonance: Reexamining a Pivotal Theory in Psychology*. American Psychological Association.
- Kaneda, T., & Haub, C. (2022). *How many people have ever lived on earth?* PRB. Noudettu 23.2.2026 osoitteesta <https://www.prb.org/articles/how-many-people-have-ever-lived-on-earth/>
- Kendall, H. A., Lobao, L. M., & Sharp, J. S. (2006). Public Concern with Animal Well-Being: Place, Social Structural Location, and Individual Experience*. *Rural Sociology*, 71(3), 399–428.
- Lagerkvist, C. J., & Hess, S. (2011). A meta-analysis of consumer willingness to pay for farm animal welfare. *European Review of Agricultural Economics*, 38(1), 55–78.
- Latvala, T., Niva, M., Mäkelä, J., Pouta, E., Heikkilä, J., Kotra, J., Forsman-Hugg, S. (2012). Diversifying meat consumption patterns: Consumers' self-reported past behaviour and intentions for change. *Meat Science*, 92, 71–77.
- Leuven, J. (2017). The Theory and Practice of Contemporary Animal Rights Activism. *Krisis*, 37(2).
- McKendree, M. G. S., Croney, C. C., & Widmar, N. J. O. (2014). Effects of demographic factors and information sources on United States consumer perceptions of animal welfare. *Journal of Animal Science*, 92(7), 3161–3173.
- Merriam-Webster. (ei päiväystä). *Speciesism*. Merriam-Webster.com -sanakirja. Haettu 10.5.2026 osoitteesta <https://www.merriam-webster.com/dictionary/speciesism>
- Mood, A., & Brooke, P. (2024). Estimating global numbers of fishes caught from the wild annually from 2000 to 2019. *Animal Welfare*, 33, e6.
- Mood, A., Lara, E., Boyland, N. K., & Brooke, P. (2023). Estimating global numbers of farmed fishes killed for food annually from 1990 to 2019. *Animal Welfare*, 32, e12.
- Neff, R. A., Edwards, D., Palmer, A., Ramsing, R., Righter, A., & Wolfson, J. (2018). Reducing meat consumption in the USA: A nationally representative survey of attitudes and behaviours. *Public Health Nutrition*, 21, 1835–1844.
- Ormandy, E. H., & Schuppli, C. A. (2014). Public Attitudes toward Animal Research: A Review. *Animals : An Open Access Journal from MDPI*, 4(3), 391–408.

- Park, Y. S., & Valentino, B. (2019). Animals Are People Too: Explaining Variation in Respect for Animal Rights. *Human Rights Quarterly*, 41(1), 39–65.
- Pejman, N., Kallas, Z., Dalmau, A., & Velarde, A. (2019). Should Animal Welfare Regulations Be More Restrictive? A Case Study in Eight European Union Countries.
- Poore, J. & Nemecek, T. (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*, 360(6392), 987–992.
- Ruby, M. B. (2012). Vegetarianism. A blossoming field of study. *Appetite*, 58(1), 141–150.
- Räikkä, J. (ed.) (2018) *Yhteiskuntafilosofia*. United press.
- Tanner, J. (2024) *Anthropocentrism*. EBSCO. Noudettu 10.5.2026 osoitteesta <https://www.ebsco.com/research-starters/religion-and-philosophy/anthropocentrism>
- The New York Times (ei päivystä). *President map*. Noudettu 8.5.2026 osoitteesta <https://www.nytimes.com/elections/2012/results/president.html>
- Thompson, P. B. & Kaplan, D. M. (2014). *Encyclopedia of Food and Agriculture Ethics*. Springer.
- van Kampen, H. S. (2019). The principle of consistency and the cause and function of behaviour. *Behavioural Processes*, 159, 42-57.
- Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art House Oy.
- Wrenn, C. L. (2013). Nonhuman Animal Rights, Alternative Food Systems, and the Non-Profit Industrial Complex. *PhaenEx*, 8(2), 209-242.
- Zipple, M. N., Hazelwood, C., Webster, M. F., & Benítez, M. E. (2024). Animal emotions and consciousness: A preliminary assessment of researchers' perceptions and biases and prospects for future progress. *Royal Society Open Science*, 11(11), 241255.